

BOLYAI JÁNOS

1802. december 15-én Kolozsváron született Bolyai János matematikus, hadmérnök. Édesapja, **Bolyai Farkas** céltudatosan irányította a matematika felé fia érdeklődését, akinek tehetsége már gyermekéveiben megmutatkozott.

12 éves korában beiratkozott a marosvásárhelyi Református Kollégium negyedik osztályába. 1817-ben érettségizett, 1818-tól pedig a Bécsi Császári és Királyi Hadmérnöki Akadémián tanult, amit kiemelkedő eredménnyel végzett el.

1823-tól a temesvári erődítési parancsnokságon alhadnagyként teljesített szolgálatot. Ebben az évben említette egy apjának írt levelében, hogy megoldotta a sokat kutatott euklideszi párhuzamossági axióma problémáját. Ennek kidolgozását 1825-ben átadta apjának és parancsnokának, aki egykori matematikatanára volt. Temesváron, Aradon, Nagyváradon és Szegeden szolgált, 1827-ben főhadnaggyá lépett elő. 1830-ban áthelyezték Lembergbe, ahol katonai teendői mellett továbbra is szenvedélyesen foglalkozott a matematikával. Végül 1833-ban vonult vissza a katonaságtól és a későbbiekben a családi birtokon gazdálkodott.

1832-ben jelent meg fő műve, mely *Appendix* néven vált ismertté, és apja *Tentamen (Kísérlet)* című könyve első kötetének függelékéként adták ki először. Ebben építette fel geometriai rendszerét, az euklideszi geometria általánosítását, amelyet abszolút geometriának nevezett, és amelynek speciális esete az euklideszi, illetve a hiperbolikus geometria. A mű tisztázta az euklideszi ötödik posztulátum körül kialakult 2000 éves vitát. Bolyai Jánossal lényegében egy időben dolgozta ki Nyikolaj Ivanovics Lobacsevszkij orosz matematikus is a hiperbolikus geometria alapjait, ezért nevezi a nemzetközi szakirodalom az első nemeuklideszi térelméletet Bolyai-Lobacsevszkij-féle geometriának.

Bolyai János fontos matematikai műve még az 1848-ban egy pályázatra beadott *Responsio (Válasz)* című tanulmánya, amelyben kiépítette a komplex számok elméletét.

Munkássága alapján minden idők egyik legeredetibb gondolkodású matematikusának tartják. Kézirataiban számos, korát megelőző gondolat rejtőzik. Átfogó filozófiai rendszerét *Údvtan* című munkájában vázolta.

1860. január 27-én Marosvásárhelyen hunyt el. A Bolyaiak nevét és szellemét ma már számos intézmény és róluk elnevezett díj őrzi.

Források:

Magyar Nagylexikon, Akadémiai Kiadó, Budapest 1995, IV. kötet

<http://www.omikk.bme.hu/archivum/magyarok/htm/bolyaijanosrov.htm>

<http://bolyaimuhely.hu/2013/12/16/bolyai-j%C3%A1nos-%C3%A9lete-%C3%A9s-munk%C3%A1ss%C3%A1ga>

Összeállította: Oláh Eszter

